

БРАНИЧ

Наше Правосуђе.*

Мих. С. Златановић, судија

Када су философи XVIII века а напосе Монтескије и Русо прокламовали основне принципе демократије, један од првих и најзначајнијих несумњиво да је био и подела власти на три дела: законодавну, извршну и судску. По замисли њених твораца тек све три ове силе, самосталне и независне, у солидној кооперацији, дају маха друштвеном и државном напретку у једној демократски уређеној држави.

Но већ крајем XIX столећа јавља се једна слаба струја међу теоретичарима, чији су чланови били само експоненти и оруђа практичара — државника, по којој судска власт у опште није самостална власт, равноправна законодавној и извршној, већ је она само једна грана извршне власти.

Двадесето столеће а нарочито до рата такође обилује овим борбама, које су благодарјећи ратним приликама најзад завршене у корист ове друге — млађе теорије о двојној власти. Чињеница, да су све управне и извршне силе биле тежике за концентрацијом власти, можда су главни разлог за успех ове новије теорије о двојној власти.

Но благодарјећи ратним и поратним приликама и декаденцији парламентаризма, код нас се пошло и корак даље. Ми смо на путу да у пракси схватимо судску власт не као једну самосталну власт поред законодавне и управне, чак не ни као један део управне власти, како је схватају познатији професори јавног права париског правног факултета, *већ смо по несрећи на путу, да судство схватимо само као један орган управне власти!*

Противу овако скроз погрешног схватања карактера правосуђа у опште, мора се енергично устати још и са тога разлога, што је оно врло штетно, чак врло опасно, по солидан развитак једне младе националне и демократске државе, у којој су парламентарни режими врло непостојани.

Разлози оваквом схватању и оваквој ситуацији нашег Правосуђа врло су разнолики, и

* Замоли ли смо Г. Златановића да нам за „Бранич“ напише један чланак о стању нашег Правосуђа, и он је био тако љубазан да нам овај напис пошаље. Ур.

ми ћемо се задржати на излагању само неколико основних и по нашем мишљењу најзначајнијих. Но пре сваког излагања потребно је напоменути да се сви ти разлози могу поделити у две групе, и да се првом групом нећемо овде занимати. Ту прву групу чине тзв. спољни рушиоци правосуђа и они су продукат оних нездравих елемената сваког демократског уређења, који не трпе величине, не трпе индивидуалности без обзира на то, је су ли те величине физичка или правна лица. Јер се мора признати: до поред свих тешкоћа у којима се налази наше правосуђе, — оно је ипак и дан данас један јак стуб данашњег друштвеног поретка и као такав он изазива нападе свих деструктивних и мрачних сила у једном демократском уређењу, које без њих не може да буде.

Ми ћемо се занимати оном другом групом, групом унутарњих разлога.

*

Предратно судство оставило је поратном судству врло лепу баштину а напосе у интелектуалној и моралној вредности, која је била завидне висине. Али како су социјални одношаји и друштвена структура као и менталитет широких слојева после рата добили потпуно нов облик, то је требало уложити исполинске напоре, да би се та баштина сачувала на својој висини. Ти напори су требали да буду уложени са стране чланова правосуђа и са стране Законодавне и Управне Власти. На жалост то није довољно учињено ни са једне ни са друге стране. Са стране чланова Правосуђа сваким даном јавља се све већа апатија и одсуство сваке не само жеље већ и могућности за каквим успешним покретом и борбом у напред наведеном циљу. Са стране Законодавне и Управне власти за време од пет минутих година показивала се делом ноторна индиферентност, делом ужасно непознавање основних елемената једног солидног Правосуђа а делом и његово намерно спутавање. И што се наше Правосуђе још и дан данас очајно бори са свима овим неприликама да би са-

чувало могући реноме, — то треба рећи хвала још преосталој и укореењеној љубави према струци и народу. Љубави која је деценијама слагана, с генерације на генерацију пренашана и која још и данас провејава кроз суморна судска здања и хладне судске душе. *Но душе које још увек одржава по једна искра наде: да ће се ипак ускоро све то поправити.*

Правосуђе ишчекује свога човека.

У томе циљу ми ћемо овде изнети наше мишљење о тим основним проблемима нашег Правосуђа. А то су: а) с једне стране интелектуалне и моралне баштине створене, сачуване и отављене поратном Правосуђу; и б) с друге стране упрошћавање гломазне предратне судске администарације и елиминисање из судске надлежности свега онога, што му је ово прелазно стање у део ставило.

А. — Селекција судског кадра.

Један од првих услова за солидно функционисање нашег Правосуђа јесте спреман судијски кадар. Судија мора располагати јаким и практичним и теориском спремом. Судија не сме допустити да рочиште и претресе воде парничари — стране, већ он, а ово по несрећи данас већ није увек случај. То је судија који мора да улева поверење странама, а не да се за интелектуално јачом страном судија поводи.

Но није довољно само истаћи принцип, већ треба указати и на средства за његово остварење.

Једно од тих средстава јесте и судијски испит, на коме се мора имати врло високо мерило за оцену судијске способности кандидата. *Високо мерило и о теоријским и о практичним и о карактернит способностима кандидата.*

Наши судијски испити нису после рата ни довољно строги, ни довољно стручни. Нека нам се не замери, али ми налазимо да су они и сувише школски, ђачки, а то је штетно. У законском пројекту од 14. јуна 1923. године у чл. 10 in fine стоји: да ће М. Правде прописати „правилник о полагању овог испита и о начину вршења потребне приправне праксе кандидата за судију“.

Управо у тој „приправној пракси“ јесте тежиште. Јер ми налазимо да теорију материјалног и формалног законодавства није тешко научити на памет, чиме се једино и објашњавају случајеви, да испит добро положи и онај кандидат, који је врло слабе

стручне вредности. А да би се та стручна вредност показала, потребно је да сваки кандидат, који жели да положи судијски испит, има повољну оцену од стране његовог старешине — председника суда. Шта више, да сваки кандидат, пошто се буде јавио Апелационом Суду своје области (чл. 8—10 пројекта), има да буде претходно упућен од стране испитне комисије у један од судова исте области на практичан рад, и да се може на испит пустити тек са тако двојако добијеном повољном оценом његових стручних способности.

На тај начин кандидат би показао своју стручну и практичну способност, а једновремено би открио и своје карактерне особине, те би и евентуална диплома о положеном судијском испиту добила свој пун изражај. Шта нам вреди судија са добром теоријском спремом који не уме да се нађе под ударцима парничара, или није у стању да рукује претресом, или што је још најгоре, кад нема судијске одлучности или је слабог карактера.

Парничне су стране, у последње време, све мање скрупулозне у заштити својих интереса — ако мало осете слабост судије, оне чине све, да то експлоатишу у своју корист. Значи, да интерес Правосуђа налаже, да се сви они кандидати, који не покажу горње услове не пусте у ред судија. *Што не значи и да морају пасти на Судијском испиту, јер има врло много звања где се тражи судијски испит али не и судијска способност.*

Судијском испиту треба да претходи солидан стаж, за које ће време кандидат морати да прође све судске послове, па чак и саму судску архиву, деловодство, интабулационо одељење и др. По свршеном испиту потребно је стално освежавати се теоријским расправљањем интересантнијих практичних случајева, у коме циљу треба завести као обавезне бар једанпут недељно судске састанке колегијума.

Сва ова средства имала би за постигнуће прво — истакнути циљ: селекцију и усавршавање судијског кадра за тешку и напорну службу у суду.

Да пређемо на друго — истакнути циљ.

Б. Достојанство и неумитност правосуђа.

У искреној речи у одбрану Правосуђа ми смо на првом месту истакли селекцију судијског кадра. У томе питању ми ни мало нисмо

штедели наш ред, када су у питању интереси наше државе и нашег народа. Али би ми стали на пола пута, ако не би исто тако искрени и неумољиви били и према свима онима који су бесмртно заблудели мислећи да се расуло друштвеног поретка, анархија и безвлашће свих могућих врста јавља само услед мање или више подмукле акције тзв. „разорних елемената“.

Ма, није ли најразорнији елемент у једној друштвеној и државној организацији онај, који свлачи (посредно или непосредно) Правосуђе са своје висине; онај који по нагону примитивног демократизма несвесно, али бесомучно, чини очајне напоре да међу чиновницима постигне извесно „равнање“; онај који види да је корупција узела маха у извесним редовима па несмотрено и некорумпирано гура у корупцију!

Корумпиране редове лечити и дизати ка нивоу Правосуђа, равнањем на више, дизањем палих, — то би за данас било државотворство! *А врштити равнање на ниже, гурати и суд у корупцију, — то је идеалан пример разорне акције чији су неимари сазрели за оптуженичку клупу много боље, но какав тип разбарушене главе.*

Са терена идеје, теорије и речи, — да пређемо на терен неумитне реалности.

Пре рата просечно један судија имао је 10 динара дневно. Са својих 300 динара месечно, он је био материјално обезбеђен и могао је безбрижно да се посвети својој служби, чувати и неговати своје интелектуално и морално достојанство,

Живећи под оваквим околностима, — он је морао бити узорити чиновник и судија. И ми смо се нашим Правосуђем поносили. Сумњали смо по некад и у саме себе, — али у суд никада.

Настао је рат; друштвени односи су се пореметили, видици су постали шири, хоризонт већи, потребе сваког грађанина много опсежније и у онолико више у колико је на вишем интелектуалном и друштвеном нивоу.

И сви друштвени редови без разлике успели су да своје приходе подигну према стварним потребама. Тако обичан радник који је пре рата имао 2. дин. дневно — данас има 50 до 60 дин. дневно, дакле око 25 пута више; квалификовани радник који је пре рата имао 4 дин. дневно, — данас има 100 до 120 дин. дневно, дакле око 25 пута више; кројач, који вам је пре рата давао пар доброг одела за 100 динара, — данас вам узима

2.500 до 3.000 динара, дакле око 25 пута више; говеђину коју сте пре рата плаћали 1 динар, — сада плаћате 25 динара; Млеко које сте пре рата плаћали 0,20—0,30 п. дин. — данас плаћате 5—6 динара, дакле опет 25 пута више; остали производи скупљи су данас за 20—40 пута но пре рата; хлеб чији сте килограм пре рата плаћали 0.40 п. дин., — данас плаћате 6 динара, — дакле 20 пута више; обућу коју сте пре рата плаћали 15—20 динара, — данас плаћате 300—500 динара, дакле 20—25 пута више; кошуљу, коју сте пре рата плаћали 5—6 динара, — данас плаћате 150—250 динара, дакле, 30—40 пута више и најзад ако себи дозволите тај луксуз и назебете, — онда је лекар који вам је у кућу дошао наплатио 4—5 динара, а данас вам наплати 100—200 динара, дакле 20—40 пута више.

Да станемо са даљим набрајањем ових најнужнијих потреба једног човека. Као што се види, данас, после рата, оне су скупље између 20 и 30 пута.

Запитајмо се: па како грађани изилазе на крај са овим стањем? Одговор је у мало — час наведеним разним примерима. Држава је оставила слободу рада и сви грађани примењују тај принцип у погледу својих прихода и расхода. Револуције нема никакве.

А шта је са судијама? Колико прима наш отмени и достојанствени судија са 300 динара месечно предратне плате?

Његова се плата, са свима додацима на које се толико указује прстом попела од предратних 10 динара на поратних 100 дичара дневно, дакле, десет пута више. Он данас прима исто онолико, колико прима и један обућарски радник !?!?

Потписати је стар 34 година, само је судија пуних четири година, од тридесет првостепенх судија у Београду он је двадесети по старешинству, пре три дана расправио је једно наслеђе у вредности од 5.000.000 динара, државна такса у питању достиже 150.000 динара, његово је решење извршио, јер нема ко да се жали, а знате ли колико му је тога дана за цео дан платила држава и то на име плате, основне и положајне, додатка на скупоћу, додатка на стан и фамозног судијског додатка?

Шта мислите ????

Динара 85 и словима осамдесет и пет и то зато, што је у Београду, а да је остао у Ваљеву, он би тамо примио 80 динара, колико и данас примају његове колеге !?!?!?

Ако је коме познат случај већег државо-
творног скандала, веће државотворне срамоте,
или већег државотворног безумља, нека буде
љубазан и утеши нас том вешћу.

*

Намеће се неминовно свима искреним
родољубима овог народа једно питање, што
рекао наш вољени и намучени пок. П. Кочић:
„Крупно и замашно — ко брда хималајска;
оштро и језиво — ко свјетлице Божје и
тирјанину неразумљиво, — ко што је нера-
зумљива сфинга египатска раду човјечанском! —
Намеће се питање: Па како онда живе
те наше судије? Како излазе на крај? Шта
је, ма где је то епско достојанство предра-
тних судија?!“

Реч је о нашој кући, о нашем Правосуђу
те је потребно бити искрен, ма и суров у
тој искренности.

Пошто не могу попут замашног броја др-
жавних чиновника да живе од плате и на-
појнице; попут лекара, од плате и слободне
праксе; попут инжењера, — од плате и сло-
бодног приватног рада; попут професора, —
од плате, приватних часова и евентуалних
хonorара; пошто у суду нема honorара, —
као у једном министарству; ни цигарета, —
као у једној Управи; ни дежурања, — као у
другој Управи; ни комисија, — као у другом
Министарству, ни награда за специјалне ра-
дове, — као у трећем Министарству; ни
прековременог рада као у четвртном; пошто
је у суду и око суда цео свет упро очи и
једни злурадо гледају, а други са страхом, и
само чекају кад ће моћи да пруже прст у
кога судију те да кажу: „е, изравњасмо се!“,
— онда је судијама остало да бирају: онај
кога не издржава жена, или на кога се није
смиловао какав старији имућнији рођак, тај
има да узме шешир и иде из суда било у
правозаступнике, било у административну
службу, где се мање ради а боље плаћа, или
да систематски изумире у суду, као што
изумиру поштени нараштаји у једној друго-
јачој средини.

И ту и јесте све зло, што се тако данас
у суду и ради. Старије генерације ћуте, трпе
и броје дане колико им још треба до пуне
пензије; средње генерације беже у админи-
стративну службу, или разочарани и озлоје-
ђени отправљају текуће послове без великог
полета и жељом за радом; и најзад млађе
генерације седе у суду још коју годину док
у њему сврше адвокатску школу, — и тада
се задовољавају оставком на државну службу.

А судски подмладак?! Њега треба тражити
дијогеновом лампом!

Па зашто? Види ли ко то? *Водили ко ра-
чуна у овој веселој земљи о правној, о суд-
ској политици?*

За шест година до данас ми смо проме-
нили десет Министра Правде и још више
Влада. Све су биле државо-творне. Али ни
једна од њих не имаде воље: да пред парла-
менат изнесе пројекат Закона о Судијама
с тим, да у њему остају у истини судијске
принадлежности. *Сваки је нови Министар
имао свој нови пројекат. Министарство Пра-
восуђа није имало никада свој пројекат. И сви
су нови пројекти били старе судбине, —
остали су у фијоци Г. Министра. Нико није
тај пројекат направио предлогом, те да га
као таквог изнесе пред скупштински пленум.
Зашто? То незнамо. Али оно што сви знамо,
то је да би Парламенат без и једне речи
платио органе Правосуђа, пошто опанку
никада није Правда скупа!*

Шта значи?! Неки пут се одговор зна и
кад се не одговори, — а то је случај овде.

Да закључимо са почетком, а коме се до-
пада, нека одговор тражи у закључку.

Философи XVIII столећа прокламовали су
принципе праве демократије, а један од осно-
вних био је и подела власти на законодавну,
управну и судску. Тежње за концентracијом
власти у очи рата а нарочито за време рата
истакле су принцип поделе власти на две
групе; законодавну и управну, коју чине две
самосталне гране, извршна и судска. Најзад
демократија у Краљевини С. Х. и Сл. као да
има намеру, да у Судској Влади види само
једно од оруђа Управне Власти. Зато је можда,
потребно и Правосуђе увести у ред осталих
административних институција!?

Дали ће и данашња Влада поћи трагом
ранијих!?

Да ли ће се наћи један Министар Финан-
сија који ће имати у себи државничких спо-
собности и онима који га плаше „револтом
осталих“ куражно рећи: „Изволите Господо
у Суд, бићете боље плаћени!“

Да ли ће се у овој земљи наћи после рата
један Министар Правде, који ће смети да
изјави: да ће радије и пасти, на питању
нашег Правосуђа, — но што ће допустити
да се под његовим покровитељством једном
за свагда упокоји и сахрани оно, што је наш
племенити народ стотину година чувао,
неговао и бранио као очи у глави, — досто-
јанство и независност нашег Правосуђа!?!

То су питања која данас са зебњом постављају сви осведочени пријатељи нашег Правосуђа. Са зебњом, јер ко зна да ли ће се још задуго сачувати у наших судија она једна искра наде, да ће се ускоро све поправити. Искра, која још једино и одржава

наше Правосуђе. Одржава, али која може изненада и да угасне!

Одговор ће нам дати најскорија будућност коју ми са зебњом али и са достојанством мирно чекамо.

Право прекупа — Jus protimiseos.

Рад. М. Никодијевић, судија варошког суда.

(3)

а. Законско право прекупа.

Год којих правних послова може бити законског права прекупа.

Ми смо у самом почетку нагласили да се о законском праву прекупа говори у XXIV-ој глави нашег Грађ. Зак., у глави која говори о уговору о продаји и куповини. Законодавац је у § 670. Грађ. Зак., говорећи о законском праву прекупа, употребио речи: „првенство на куповину“. У § 671., говорећи о дужностима продавца према лицима овлашћеним на законско право прекупа, био је још јаснији и изразио се: „у случају *продаје*... ваља *продавац*...“, у § 673., говорећи о року права прекупа, употребио је речи: „*продаца*“, „*продаја* судом потврђена“, а тако исто у § 674, и 676. употребио је речи: *продаја, куповина и цена*.

Из свега овога види се да наш Грађ. Зак. зна за право прекупа само код уговора о продаји и куповини, што значи, да право прекупа, као један споредан уговор, односно споредна одредба, може постојати само поред уговора о продаји и куповини.

Законско право прекупа установљено је ради тога, да се спречи сувишно комадање земље или обрнуто да се, колико је више могуће, земља задржи у целини т. ј., да она остане својина једне породице, задруге или заједнице, како би се тиме учинило да и сама задруга буде јача и што боље се одржи. Посредни циљ, дакле, праву прекупа био је помагање одржања задруге и заједничког живота.

Па када је праву прекупа циљ да онемогући отуђење добра каквом трећем лицу, које није ни сродник, ни задругар, ни смесничар, већ да постигне то, да добро остане у својини кога од горе побројаних лица, онда, знајући да има више начина за отуђивање каквог добра и да се то не мора чинити само про-

дајом, морамо се с правом запитати: какво право у том случају има сродник, задругар, или смесничар, којим би постигао то да добро остане у његовим рукама.

Ми знамо да се добро може отуђити путем поклона, путем чисте размене, као и путем размене уз додатак једнога од размењивача у новцу који се додатак зове приде, односно према § 643. Грађ. Зак., путем уговора смешаног из промене и продаје. Тако исто отуђење може да се изврши и путем *datio in solutum*.

Видели смо шта је био *ratio legis* за установу права прекупа, па несумњиво да би требало да он постоји код отуђења сваке врсте. Међу тим, према редакцији законских прописа, право прекупа код уговора о поклону не постоји иако између отуђења поклоном и отуђења продајом у смислу циља који је праву прекупа постављен нема разлике.

Исти је случај и код уговора о размени. Иако је уговор о размени готово истоветан са уговором о продаји и куповини с економске тачке гледишта, ипак право прекупа ни ту не постоји. Не постоји због тога што смо видели да је право прекупа, као право које у многоме ограничава својину и кочи приватно правни саобраћај, једно изузетно право и да се при тумачењу права прекупа мора строго држати начела: „*exceptiones sunt strictissimae interpretationis*“.

Другојаче стоји ствар са правом прекупа код уговора о трампи са придом, т. ј. код уговора смешаног из промене и продаје, који је предвиђен у § 643. Грађ. Зак. и то онда када је прида равна или већа од ствари која се уз придом даје у размену. Другојаче стоји због тога, што је у § 643. Грађ. Зак. јасно речено да је и промена уз придом, ако је прида већа од ствари уз коју се даје, не промена, већ уговор о продаји и куповини, па то и онда ако је прида и само равна ствари уз коју се даје.

Кад Законодавац, такву врсту послова, како каже Г. Перић, „са мешовитим карактером класира у извесну категорију правних послова са карактером хомогеним, одсечним, дакле, не са карактером мешовитим (хетерогеним), онда то значи да тај мешовити посао има да се стави под норме означене категорије правних послова.“ Ж. Перић пом. дело страна 229.

Сасвим је оправдано и на закону основано мишљење Г. Перића о законском праву прекупа код правног посла из § 643. Грађан. Законика, јер чим је Законодавац послове из тога § означио да су то послови продаје и куповине, а раније смо видели да законском праву прекупа има места код уговора о продаји и куповини, то онда нема сумње да законско право на прекуп постоји и код правног посла из § 643. Грађанског Законика.

Друго је питање да ли би овлашћени на право прекупа, према § 674. Грађ. Зак., могао да реализише своје право на прекуп ако је продавац добро продао на начин који предвиђа последња одредба § 643. Грађ. Зак., а нарочито ако је продавац за продату ствар, поред новца, добио и какву другу ствар, коју овлашћени на прекуп нема, или неби био у стању да је набави, н. пр. то је, како каже Г. Перић, нека ствар *specialiter, individualiter* одређена.

Очевидно да се, према одредби § 674. Грађ. Зак., ту право прекупа не би могло да реализише, али не постоје никакви разлози да се оно и ту не призна. То би било, аналого натуралним облигацијама, натурално право, које је ту, које постоји, али које није заштићено никаквом тужбом и због тога не може ни да се реализише. Оно не би могло да се реализише све докле продавац истиче приговор, да му прекупац не даје баш ону ствар коју му даје купац. Наравно ако продавац тај приговор не би истакао и ако би се задовољио да му се таква ствар плати или замени другом, суд не би имао право да ту ексцензију сам истиче и да прекупца од права прекупа одбије.

У пракси се, међу тим, право прекупа код уговора о продаји и куповини смешаног из промене и продаје не признаје, на које је гледиште стао и Касациони Суд, а то несумњиво из жеље да се право прекупа сведе на најмању меру и да се праву пуне својине да што већа слобода, како би се и приватно правни саобраћај економских добара олакшао до максимума. У том је смислу О. О. С. К. С. од 14. маја 1870. год., која гласи: „Пречем праву куповине има места где је куповина

чиста и где је право прече куповине уопште могуће. Те стога пречем праву куповине нема места где се земља даје за земљу или за витло па ма било и приде у новцу“. Решење, пак, Одељења Касационог Суда од 10. јуна 1904. год. Бр. 5549 гласи: „Право из §-а 670. Грађ. Зак. имају тамо именована лица искључиво у случају продаје и куповине а не и у случају трампе.“ (Ж. Перић, пом. дело, стр 229).

Исто питање може да се постави и код *datio in solutum* где су, као што знамо, предмети правног посла новац и каква ствар. *Datio in solutum* се обично дешава код уговора о зајму у новцу. Зајмопримац не могући често о року зајмодавцу вратити позајмљену суму, даје истоме какву ствар у место новца. Ту се јасно види да је цео посао истоветан са уговором о продаји и куповини, само што је овде увек случај да продавац прими цену у напред, док код уговора о продаји и куповини то може да буде али се ређе дешава. Када код *datio in solutum*-а има оволико сличности са уговором о продаји и куповини, онда је сасвим разумљиво питање: да ли и при томе послу може да буде права прекупа?

На питање ће се добити тачан одговор онда ако се *datio in solutum*-у тачно одреди правна природа; ако је *datio in solutum* уговор о продаји и куповини онда несумњиво да и ту има права прекупа, а ако је то, пак, какав други уговор, онда, имајући у виду то, да је право прекупа изузетно право и да се при тумачењу његовом мора строго држати принципа *exceptiones sunt strictissimae interpretationis*, права прекупа нема па ма колико *datio in solutum* био сличан са уговором о продаји и куповини.

Ми мислимо да је *datio in solutum* само једна завршна радња т. ј. испуњење обавезе која је наступила из уговора о зајму и да је баш тај уговор главно а *datio in solutum*, као његова последица, нешто споредно. Према томе *datio in solutum* не може да се стави у категорију уговора о продаји и куповини, па следствено томе ту не може бити ни права прекупа.

У Немачком Праву, где по правилу постоји уговорно право прекупа и један случај права прекупа законског, које је загарантовано са наследницима, нема места праву прекупа ни код каквог другог правног посла сем код уговора о продаји и куповини. Dr. H. Dernburg у своме пом. делу, књига II одељак 2. на страни 120.-ој каже: „Nur in Falle des Verkaufes erwächst das Verkaufsrecht. Andere unent-

geltliche oder entgeltliche Veräußerungsverträge, z. B. Tausch, Hingabe an Zahlungsstatt, bringe es nicht zur Reife; auch steht dem Vorkaufsberechtigten ein Anspruch auf Schadensersatz nicht zu“.

У Аустријском Грађанском Законику у § 1078. изречно је прописано: „Das Vorkaufsrecht lässt sich auf andere Veräußerungsarten ohne eine besondere Verabredung nicht ausdehnen“.

За законско право прекупа, као за изузетно право, вреди правило, да њега може бити само код отуђења које је учињено или има да се учини код уговора о продаји и

куповини. Неће сметати ништа ако је тај уговор са извесним модалитетима и споредним уговорима, као што су н. пр. отплата, рента, почек и т. д., већ је главно да је тај уговор од стране нашег Грађанског Законика стављен у категорију уговора о продаји и куповини. Обрнуто, законског права прекупа неће бити ни код једног другог правног посла, осим код уговора о продаји и куповини, па ма колико отуђење добра по томе правном послу било слично са отуђењем добра уговором о продаји и куповини. (Наставиће се)

Развитак судског беседништва.

С француског Т. Илић.

Адвокат је одувек, морао имати врло дубоку и врло широку културу.

Ну то није никада било потребније него данас. Услед нових проналазака на свима пољима, живот бива непрестано сложенији.

Поље судске делатности, ширећи се сваког дана све више, ствара сложеније ситуације, рађа нова права и обавезе у друштвеним односима, иставља сукобе дотле непознате, и позива правду да реши све одличнији и све разноврснији задатак.

Адвокат мора бити способан за расправљање свих предмета. Њему је потребна сва развијена интелигенција, способна да прими у себе најразноврснија знања.

„Часном човеку“, како су га схватили у XVII столећу, морало је бити „јасно све“, — говорило се.

Ну „све јасно“ из XVII столећа било би, релативно узевши, мала ствар према ономе што је у том погледу потребно данашњем адвокату.

Да би се човек уверио у то, треба само да упореди збирке одбрана великих адвоката из доба пре Револуције са збиркама адвоката ишчезлих.

Узмите, например, одбране једнога Готјеа, страховитог адвоката из столећа Луја XVI, коме је Боало посветио неколико стихова у једној својој сатири; узмите одбране једнога Леметра, једнога Коцена, не кажем једнога Патрија нити Жербјеа: њихова категорија нам је допустила само да жалимо што их нисмо ниједанпут чули!

Упоредите предмете ових одбрана са предметима које су бранили ближе нама, један Барбу. Читав свет је између ових и оних.

И време је, после Беријеа, Валдека и Барбуа, ишло напред, нарави су еволуирале.

За многе младе адвокате, већ одавно, ова три поштована имена изазивају само успомену на ишчезли „стари суд“, жанр унеколико изобичајен и застарео.

Круг наших надлежности се, извесно, још више проширио од тада. Рат је допринео да се широм отворе врата суда, и да се адвокат позове пред ново правосуђе.

У самом суду, где се све манифестације људске делатности завршавају у облику парнице, технички стручњаци (вештаци) су видели како им број и значај непрестано расте. Парнице, сада ретко када имају скоро само јуридикчки изглед, какав су обично имале некада. Оне све чешће истављају питања научна, финансијска, медицинска, уметничка, техничка укратко, која доминирају до извесног степена правно питање.

У принципу, адвокат треба да зна све оне ствари које могу допринети успеху његове парнице.

Он треба, дакле, да асимилира сва техничка питања поникла из парнице коју брани, треба да је способан да одбије мишљење вештака које је неповољно по његовог клијента, и да у случају потребе, дискутује на равnoj ноzi са специјалистима том, на његовом властитом терену.

То значи да он мора бити, у исто време кад адвокат, или, боље, зато што је адвокат, не само зналац права, као некада, него и мало финансијер, трговац, индустријалац, инжењер, архитекта, књиговођа, уметник, књижевник, лекар, економист, социолог... и шта знам још!

Његов мозак тежи да постане енциклопедски. Он треба да обухвати сва судска знања!

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Зашто се онда чудите што он може учинити то брзо понекада и површно;

Ова свезналост не може бити дубока. Доста је кад је уопште има.

Треба се дивити кад је адвокат довољан за све, кад успева чудноватом гипкошћу духа да асимилира—да би извршио своју улогу на претресу, дискутовао успешно и бранио као што ваља—појмове потпуно стране његовој професионалној формацији,

Ну не треба захтевати више од тога. Била би највећа неправда прекорити га што о свима предметима не зна толико колико техничар у својој области.

Физички закон по коме се губи у сили оно што се добије у брзини не важи само у физици. Може се рећи да он, ако не у целој својој строгости, оно у знатној мери, важи и за човечји мозак.

Али брзина је велика карактеристика, хтедох рећи велика манија нашег столећа. И адвокат се, природно, морао повинути. Дали је тиме изгубио нешто? Или добио? Треба ли да се радујемо или да га сажаљевамо? Све зависи од упоредне вредности која се придаје сили и брзани. И само то мишљење се мења, према времену кад се посматра...

Рецимо једноставно да данас није нимало лакше стећи ову брзину и ову врсту интелектуалне присутности свуда и на сваком месту, него што је било некада кад је било потребно дубоко и снажно проучити једну нарочиту тачку.

Особине које су потребне и за једно и за друго, различите су, можда. Ну једне не захтевају свакако ни мање напора, ни мање интелигенције, ни мање рада него друге.

И, несумњиво, посао никада није имао више тираније у себи него данас.

О исплати новчаних обавеза у злату и страним валутама, закључених до мобилизације, за време окупације, интернирања или у избеглиштву.

(2)

— Solicitor —

2). Уз ово је дошла изненада и нагла евакуација целокупне наше територије. Евакуација представља страховит удар по наш пословни живот као и сама објава рата са свима тешким последицама објаве рата. То је био један изненадни непредвиђени догађај који је све односе од једн м пореметио, и који је услед тога изазвао потребу да се донесу исте заштитне мере за дужнике као и по објави рата. Чак и онда кад би се узело, да ратне дужнике не треба заштитити, јер су они стварали дугове знајући за ратне догађаје и према томе имају да поднесу ризик од рата, док је предратним дужницима рат дошао изненада, чак и при таквом схватању, услед нагле евакуације ратни дужници морају бити заштићени. Евакуација представља исто тако један тежак изненадан несрећан преокрет као и сама објава рата на који се није рачунало као ни на објаву рата, и после које настаје сасвим друго стање као и по објави рата. Услед тога стање после евакуације имало би се исто тако регулисати као и стање после објаве рата. У осталом не може се рећи да законодавац није хтео да заштити ратне дужнике зато што су они знајући за рат правили дугове. Изрични законски прописи јасно говоре про-

тив таквог схватања; тако на пример: 1. у закону од 29 јула 1914., чл. 1 al. 2. изједначене су у погледу обуставе рока плаћања обавезе створене пре 12. јула 1914. г. са обавезама створеним после 12. јула 1914. г. 2). чл. 4. закона о ликвидацији мораторног стања опроштени су интереси за време од 12. јула 1914. г. до 31. децембра 1919. г. свима предратним обавезама и обавезама ратним закљученим до 31 децембра 1919. године. Из ових се одредаба јасно види старање законодавца и за новчане обавезе закључене од момента мобилизације до момента евакуације. Када се још узме у обзир да је чл. 39. закона о ликвидацији мораторног стања регулисан, истина непотпуно, али ипак регулисан начин исплате новчаних обавеза створених после евакуације, а да је чл. 28. закона о ликвидацији мораторног стања регулисан начин исплате новчаних обавеза у злату пре објаве рата, онда је тешко предпоставити да се намерно ишло на то да се новчане обавезе у злату закључене у једном тешком међувремену од момента мобилизације до момента евакуације имају исплаћивати по оним истим правилима која важе за исплату новчаних обавеза у мирно и нормално време. Да се тако нешто хтело донела би се изрична

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs

одредба по томе. Међутим у чл. 56. а закона о ликвидацији мораторног стања нарочито је наглашено да се на оне случајеве, који нису изрично регулисани овим законом као што је то случај са новчаним обавезама у злату закљученим од момента мобилизације до момента евакуације, неће примењивати општа правила донесена за сређени нормални пословни живот, већ ће општа седница Касационог Суда на захтев Министра Правде имати да донесе своју одлуку у духу одредаба прописаним законом за ликвидацију мораторног стања за сличне случајеве, како ће се ти случајеви регулисати.

Закон о ликвидацији мораторног стања није превидео ону врсту новчаних обавеза у злату, вероватно из разлога што се сматрало да су такве обавезе услед ратних догађаја врло ретко закључиване. За новчане обавезе у злату од момента објаве рата до момента евакуације веровало се, да ће повериоци правичним тумачењем примати њихову исплату у папирним динарима према § 28. закона о ликвидацији мораторног стања. А ако се појаве те обавезе многобројније и спорови по њима, остављено је одредбом чл. 56. а закона о ликвидацији мораторног стања опште седнице Касационог Суда да донесе правично решење по овом питању, у духу одредаба прописаних за сличне случајеве, т. ј. у духу одредбе чл. 28. Тај је случај већ наступио пошто се у јавности почело тражити да се ово питање правилно регулише у духу § 28. закона о ликвидацији мораторног стања, што изгледа да је једино и правично и могуће решење.

На основу свега тога Министар Правде је, како сазнајемо, умолио Касациони Суд, да на основу чл. 56. а. закона о ликвидацији мораторног стања, који у свом последњем одељку прописује, „да ће општа седница Касационог Суда по захтеву Министра Правде доносити своје одлуке и за случајеве, који нису овим законом предвиђени, а у духу одредаба прописаних овим законом“, проучи ово питање и у својој општој седници донесе одлуку, како ће се исплаћивати новчане обавезе у злату, закључене после објаве рата до момента евакуације земље.

Трећа група новчаних обавеза чија се исплата законом имала да регулише јер су новчане обавезе у злату и разним валутама које су закључене за време евакуације било у окупираној Србији Црној Гори, било у заробљеничким логорима било у избеглиштву у савезничким и неутралним земљама. Чл. 29.

закона о ликвидацији мораторног стања регулише само исплату таквих обавеза које су закључене у аустријским крунама, немачким маркама, бугарским левовима и турским лирама. Из тог се члана не види јасно да ли он важи за новчане обавезе у аустријским крунама, бугарским левовима, немачким маркама и турским лирама примљеним за време окупације само на територији Србије и Црне Горе или уопште за све такве обавезе за време окупације без обзира где су примљене. Г. г. Д-р. Драг. Аранђеловић и Д-р. Душан Суботић, у своме „Коментару“ закона о ликвидацији мораторног стања правилно налазе да тај члан 29. важи за све новчане обавезе у крунама, маркама, левовима и лирама, примљене за време окупације, без обзира где су примљене, у Србији, Црној Гори или иностранству и без обзира где се имају платити да ли у Србији, Црној Гори или иностранству.

Већи је недостатак одредбе чл. 29. закона о ликвидацији мораторног стања што није регулисан начин исплате обавеза закључених за време избеглиштва у злату и страним валутама. И за те обавезе у страним валутама, закљученим за време избеглиштва није предвиђен законом начин исплате и зато је потребна и о овоме одлука Касационог Суда, на основу чл. 56. а. закона о ликвидацији мораторног стања. Изгледа да је правично и да о томе неће бити спора да се и на те новчане обавезе има применити чл. 29. закона о ликвидацији мораторног стања, тако да тај чл. важи за све новчане обавезе у злату и страним валутама, примљеним за време избеглиштва односно окупације и то без обзира где су примљене да ли у Србији и Црној Гори или иностранству и без обзира где се имају платити новчане обавезе ове врсте које су наши грађани узимали на себе после евакуације, примљене су под тешким ратним тегобама на ратишту на туђој територији у логорима у непријатељској земљи, у избеглиштву у неутралним и савезничким земљама, било на основу својих предратних потраживања или рачунајући на званичан курс монета по коме су државне финансијске делегације мењале динаре. Ако се на те обавезе не би применио § 29. дошло би се до сасвим неправичног резултата, да дужник, који је узајмио у избеглиштву 100 шв. франка, на подлози свога предратног потраживања, има сад да плати 1500 динара, а од свога повериоца за сто динара у злату што је било равно сто шв. франка свега да добије 103.50

динара. Поверилац који је дужнику дао 100 шв. франака у то време добијао је шв. франке по званичном курсу, 7,40 шв. франка за 10 динара а њему би се имало да врати за 10 шв. франака 150 динара. Такво решење би било очигледна неправда, и да се то спречи једини је начин да општа седница Касационог Суда донесе правилну одлуку о томе.

На основу тога Касациони Суд је умољен да на основу чл. 56. а. закона о ликвидацији мораторног стања проучи и ово питање и у својој општој седници донесе одлуку: како се имају исплатити новчане обавезе у злату и страним валутама, примљеним за време

окупације, без обзира где су примљене, и без обзира где се имају платити?

Чланови Касационог Суда узели су у проучавање истакнуто питање, и ускоро ће, у општој седници, донети о томе своју одлуку, коју ћемо саопштити на овом месту.

Међутим, налазимо да је, после ступања на снагу Видовданског Устава, Касац. Суд изгубио право да доноси овакве одлуке, јер се у последњем ставу чл. 130 Устава императивно налаже: „да сви привремени закони, уредбе, правилници који се тичу ликвидације мораторног стања, ликвидације правног стања створаног ратом могу се мењати само законодавним путем.“ Solicitor

Да ли још код нас важе прописи о принудној нагодби ван стечаја, или не?

Још на првом нашем састанку, у Клубу Београдских Адвоката, после онако лепог и веома документованог предавања нашег одличног колеге г. А. Павловића „о нагодби ван стечаја“, ми бесмо тада изнели и своје мишљење: да је се ова „нагодба“ угасила, да је дакле њено важење законски престало још 31 јула 1922. год. Том приликом напомену смо, да је због тога можда и излишно сада и тражити лека за ову већ рођену болесницу — „нагодбу“, која је и по нашем дубоком уверењу већ давно била и битисала, изјављујући тада да смо помоћу „Службених Новина“ проверили све наводе, које је г. Д. Петковић у „Политици“, изнео и нашли да су они у свему тачни.

Желећи пак, и да несумњиво докажемо истинитост и тачност тврђења, да је важност ове фамозне „нагодбе“ заиста престала још пре више од две године, ми смо већ на другом састанку донели и показали званична документа — „Службене Новине“, и том приликом све дотичне одредбе прочитали на збору, како би после тога сваки могао извести свој закључак о важењу или неважењу поменуте нагодбе и у нашем правном подручју. Тако, у броју 264 А., од 31-ХИ-1921. год. „Службених Новина“, штампан је, поред осталог, чл. 13. закона о буџетским дванајестинама за јануар и фебруар 1922. г., који гласи: „закон од 28. априла 1916 г. о принудној нагоди ван стечаја и о преинаци неких наређења стечајног закона и закона о побијању правних дела гледе имовине ин-

солвентних дужника, који закон вреди на територији Хрватске и Славоније, — проширује се на целу Краљевину скупа са наредбама којима је тај закон проведен.“ Из овога текста могло би се закључити да овај законски пропис има трајну вредност, да се, дакле, њиме хтело да, за свагда, прошири поменута нагодба и на све покрајине наше државе.

Међутим, изгледа, да законодавац није то хтео, и није се стога ту задржао, већ је у закону о буџетским дванајестинама за наредне месеце март и април 1922 од 28 фебр. 1922 г., а у члану 13. („Службене Новине“ од 28-И-1922 г. Бр. 45а) поновио од речи до речи горе цитирани пропис о проширењу нагодбе, додајући још и засебан став који гласи: „Овлашћује се Министар Правде, да пропише Уредбу за примену овога закона у покрајинама изван Хрватске и Славоније“. Даље, у члану 18. зак. о буџетским дванајестинама за даље месеце мај и јуни 1922. г. од 29 априла 1922. г. („Службене Новине“ од 30 IV-1922 г. Бр. 93А), по трећи пут је продужена горња одредба о нагодби заједно са цитираним додатком о овлашћењу Министра Правде за прописивање Уредбе за примену овог закона. И најзад, по четврти и последњи пут, продужена је ова одредба члана 18. о буџ. дванајестинама, и то чланом 2. зак. о буџ. дванајестинама за месец јули 1922 г., који је штампан у бр. 142А „Служб. Новина“ од 30 јуна 1922 г., а који гласи: „Продужује се и, за време за које се овим

законом одобравају кредити, (а то је за месец јули), — важење одредаба закона о буџет. дван. за месеце мај и јуни 1922 г. од 29-IV-1922, и то: одредбе поменуте у чл 2, а затим одредбе чланова: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18“... дакле, и горе цитирани члан 18, који, као што смо видели стипулира о продужењу поменуте нагодбе. Према овоме *нагодба је важила само до краја јула 1922. г.*; а ни г. Мин. Правде није нашао за потребно да пропише Уредбу за примену ове нагоде и у покрајинама изван Хрватске и Славоније, очевидно из разлога што је сматрао да је нагода већ по закону престала да важи.

Треба ли сада и даље доказивати да поменута нагода законски *више не постоји*. Стога мислимо да није оправдана ни она „побуна чаршије“ против ове нагоде, јер као што се јасно види из цитираних законских прописа, нагода се је *угасила* и отишла „Богу на истину“ да тамо испашта оне силне грехове, које је код нас починила, оштетивши нарочито оне сиромашне улагаче, који су, одвајајући од уста, сву своју уштеђевину били поверили неким Банкама са великим „уједињеним“ капиталима и велељепним палатама!

Али, морамо признати да је *само душа нагодбина* отишла „Богу на истину“, али њено *мртво тело* још је овде међу нама, јер се, на жалост, и у нашим судовима, *још и дан дањи*, разматрају нагодбени предмети и суди баш на основи тог њеног *мртвог тела*, које ће још многе повериоце у црно завијати, све дотле док какав конкретан случај не дође на расправу и до највише Судске Инстанце, до опште седнице Касац. Суда, која ће, уверени смо, најзад, својом *обавезном* одлуком, дати дозволу: да се и ово нагодбено мртво тело сахрани и тиме да се сваки траг о нагоди, оваквој каква је била, за навек избаци са лица земље!..

Овом приликом морамо истаћи, да је погрешно мишљење једног судије Касац. Суда које је у дискусији изразио био на другом састанку предавања г. Павловића о принудној нагоди ван стечаја да је Касац Суд, дајући своје „мишљење“ Министру Правде о томе, да ли се прописи о принудној нагоди односе и на Државну Хипотекарну Банку¹⁾, — самим тим већ признао да нагода и сада постоји а

ово у толико пре, што је, вели, и Одељење у коме је он тада био, решавало по неким забранама траженим баш на основу ове принудне нагоде ван стечаја. — Одмах напомињемо да општа седница, дајући ово, своје „мишљење“, није хтела уопште ни да се упушта у расправу питања о важности или неважности ове „нагоде“, из јединог разлога, што Министар Правде то није ни тражио¹⁾ Даље, као што смо у нашем чланку, у „Браничу“, бр. 2. на стр. 28 навели без једне *начелне* (обавезне) одлуке Опште Седнице Касац. Суда, свако „мишљење“ Касац. Суда није ни за кога *обавезно*; оно служи Министру Правде само као какво стручно обавештење ради предузимања евентуалних корака у погледу каквог истакнутог спорног питања; а ово у толико пре што се Министру, уз „мишљење“ већине шаљу и сва „одвојена мишљења“, појединих судија, која могу у датом случају, баш и да одреде Министра да усвоји та „одвојена“ мишљења појединих судија, као тачнија и правилнија — тач. 2 § 16 зак. о устројству Касац. Суда.

Исто тако ни одлуке појединих Одељења Касац. Суда па чак ни оне Одлуке Опште Седнице Касац. Суда, које су донете при расправи конкретних случајева, не могу се сматрати као сталне и *обавезне* одлуке за све будуће сличне случајеве; јер оне по закону не везују ни Одељења, ни општу седницу да у свима подобним случајевима остану при већ донетим својим одлукама. Једино су *начелне* одлуке Опште Седнице Касац. Суда, које се доносе у смислу тач. 1. § 16. закона о устројству Касац. Суда, *обавезне* како за све судове, тако и за сâм Касациони Суд. Према томе, када по овоме питању о „принудној нагодби“ није до сада донета никаква *начелна* Одлука Опште Седнице Касац. Суда, која би била обавезна за све судове и власти, то ни питање о важности или неважности ове „нагодбе“ не може се узети као дефинитивно расправљено. —

Најзад, морамо напоменути, да се у примени ове „нагоде“ десио један, до сада у судској пракси нечувени *парадокс!* Он се састоји у овоме: ниједан једини случај тражења нагоде није тражен ни пријављен ни једном нашем суду за време важења „нагоде“! Тек кад се је она *угасила*, кад је дакле престала да важи, а то је после 31. јула 1922. године — отпочеле су стизати судовима пријаве за принудну нагоду ван стечаја; и, по тако *угашеним* прописима

¹⁾ Види о томе наш чланак у Бр. 2 „Бранича“ на страни 27.

расправљали су се, и расправљају се још и сад, поједини конкретни случајеви, који су од огромног значаја за наш трговачки и привредни живот, чинећи велике поремећености у земљи и на страни, без икакве стварне потребе. Све ово, мислимо, могло се је избећи и не пасти у заблуду, само да је било мало више пажње и љубави према својој дужности од стране *свију* надлежних фак-

тора. Зашто се бар сада, када је обелодањена ова судска заблуда, отворено не призна учињена погрешка — што би много часније било, — већ се и даље греши и узалудно покушава да докаже оно што се не може доказати, после горе цитираних јасних законских прописа о престанку важења поменуте нагоде.

Justitius.

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Малолетник под очинском влашћу може вршити законско право прекупа на добро, које отац отуђује, у толико пре, ако је у времену, кад отац преноси тапију на купца, постао пунолетан.

(Одлука О. С. К. С. од 4. нов. 1924 Бр. 6449.)

Примедбе К. С. II одељења од 22 авг. 1492 Бр. 6449 којима је поништена пресуда Б. А. С. од 1 марта 1924 Бр. 8082.

„Погрешно је Апелациони Суд кад је поменутом пресудом својом одобрио пресуду Првостепеног Суда за Град Београд Бр. 12202 од 19 септембра 1923 год. засновану на нетачном разлогу, да је тужиља Радмила као малолетна налазећи се под очинском влашћу била благовремено обавештена о продаји спорног имања преко свога оца, а уједно и законитог заступника Михаила, који продајући ово имање туженоме Душану, а не њој као својој кћери, која стоји под његовом очинском влашћу, самим тим јасно је манифестовао да ово имање неће да купи за своју малолетну кћер по праву првенства.

Овакво резонување суда нема ослонца у закону, јер мада је тужиља Радмила у времену закљученог уговора о купо-продаји била малолетна и налазила се под очинском влашћу продавца Михаила, ипак она може као таква истицати право пречег откупа, пошто јој то право ни § 670 гр. зак. нити пак којим другим законским прописом није забрањено, нити се у овом случају, кад је интерес малолетног детета у сукобу са интересом оца под чијом се влашћу оно налази, може сматрати отац за законитог заступника тога детета.

Сем тога тужиља Радмила може се користити правом прече куповине, које јој је загарантовано § 670 грађ. зак. и по томе, што је она у времену преноса спорног имања

на купца Душана била пунолетна, јер је пренос извршен 1. априла 1922 год., а она је према крштеници актима приложеној постала пунолетна 12 марта 1922 г., а своје прече право откупа истакла пред судом 12 априла 1922 год.-дакле, пре истека рока од 30 дана—§ 673 гр. зак.“

Б. А. С. није усвојио те примедбе и дао је ове против разлоге:

„Малолетно дете, док је под очевом влашћу и нема свога одељеног имања, не може имати право прече куповине у погледу очевог родитељског имања, које овај продаје, прво зато: што је у том случају продавац, отац, који је по закону детињи заступник—§ 126 грађ. зак. који за дете своје једини и може давати пуноважне изјаве и предузимати за њега правне послове, и коме је поверена заштита детињих интереса, с претпоставком: да их он и може најбоље штитити;—а друго стога, што је за реализирање овога права потребно по § 674 гр. зак. да онај који мисли да ово право има, одмах положи цену тродајног добра.

Према овоме, право прече куповине очевог имања може се признати једино малолетнику, који има своје сопствено имање и не стоји под очевом влашћу, већ има свога засебног стараоца,—што, пак, у овом спору није доказано да је био случај. Тиме пак, што је малолетно дете, после закључене продаје, а пре преноса имања на купца, постало пунолетно и изишло испод очинске власти,—као што је у спорном случају било,—не може, по мишљењу Апелационог Суда, дете ово право задобити, јер се ово право рађа у моменту закључења уговора о продаји, и кад у то доба није могло бити реализовано са законских узрока, оно се не може ни доцније задобити.

Ако би се противно узело, онда би отац био ограничен у располагању својом имовином, а не би ово ограничење могао отклонити чак и кад би лојално хтео поступити по наређењу § 671 гр. зак., јер не би своје детету могао пуноважно јавити о намераваној продаји и понудити га да оно купи. А овакав случај није предвиђен у чл. 188. зак. о старатељству, да би се детету имао поставити за овај посао нарочити старатељ, нити би се то могло чинити по аналогiji, јер овде није у питању интерес имања детињег, који долази у сукоб с очевим.

Најзад, Апелациони Суд напомиње да је у сличном случају, а на име: по спору Даринке Р. Живановић учитељ. против Настасије ж. Миљ. Миловановића и Данице, жене Рад. Живановића из Чачка, општа седница усвојила против разлоге овога суда од 21-II-23 бр. 959 у којима је Апелациони Суд заступао ово исто гледиште.

О. С. К. С. одлуком од 4 нов. 1924 Бр 9425 одржала је примедбе свога одељења у снази, а против разлоге А. С. одбацила.

*

Суштина очинске власти у имовном погледу над малолетним дететом састоји се у одржању интегритета детиње имовине, *ако је има*, а не ни у њеном увеличавању ни у заштити особитих интереса детињих (122 Г.З.)

Прече право прекупа, није никакав имовински објект, оно је у суштини својој више законом *заштићени интерес* извесне категорије лица. Ако се хоће да врши, мора се еквивалент положити. Ко није у стању да га положи, право прекупа му је илузорно баш као да га никако и нема.

Стога отац као законски заступник свога детета не доводи у питање интегритет детиње имовине, ако своје непокретно добро прода, не водећи рачуна о праву прекупа свога детета. То нарочито, ако његово дете нема никакве имовине, из које би цену платило за вршење права прекупа.

Отуда, у таквом случају, не постоји никакав сукоб између интереса очевих и интереса детињих да би се детету постављао нарочити заступник, коме би отац за дете понудио продају свога непокретног имања, пре него што би га другоме продао. Још мање може бити речи о сукобу очевих и детињих интереса и потреби постављања заступника детету, кад дете нема никакве имовине. Шта може заступник без новаца?

*

У хипотези да малолетно дете под очинском влашћу може вршити право прекупа на непокретно добро, које отац другоме продаје, онда је свакојако равнодушна ствар. да ли је оно, у времену кад отац преноси тапију на купца, постало пунолетно или не.

Узмели се да малолетно дете под очинском влашћу не може вршити право прекупа, у времену кад је отац закључио уговор о продаји са другим лицем, не може га вршити ни доцније, ако у времену, кад отац преноси тапију на купца буде пунолетно. Продавац је дужан да понуди продајом овлашћеника за прече право прекупа, кад приступа продаји свога имања, пре него што закључи уговор о продаји са другим лицем (argum-из речи §§ 671 и 675 ГЗ!... „у случају продаје“... Ако је продавац *продао не јавивши*“...). Стога, ако у то доба, не постоји овлашћеник, продавац је слободан да прода своје добро коме хоће и да на њега пренесе доцније тапију; преношење тапије није нов посао, оно је само извршење раније закљученог уговора. У противној хипотези, у хипотези да се право прекупа рађа у моменту преноса тапије, да се у моменту преноса тапије одређује овлашћеник за законско право прекупа, долази се у спривођењу тога гледишта у појединим случајевима до провале логике. Продавац, на пр у времену закључења уговора о продаји, није имао никаквог сродника, који би му био презумтивни наследник. У времену преноса тапије на купца—има дете. Како је продавац, пре продаје могао да понуди продајом своје дете у лицу постављеног му заступника, кад у времену продаје као с објект права није ни постојало? Или продавац има у времену продаје као презумптивног наследника брата; он се изреком *одрекао вршења* права прекупа и умре. У времену, кад продавац преноси тапију на купца по већ закљученом уговору о продаји, појављује се сад као *овлашћеник* синовац, син умрлога продавчевог брата, који се, као што је речено, понуђен продајом изреком одрекао права прекупа. Где је онда крај?

Према свему овоме, налазимо да су аргументације, на којима је заснована одлука О. С. К. С. по питању о коме је реч, погрешне, а одлука неправилна.

Д. С. П.

Правом представљања могу се користити само законски, а не и тестаментални наследници.

Милорад П., тужбом својом представио је да је решењем неспор. судије упућен на пар-

нићу против Новке малолет. кћери пок. Василија П., због поништаја тестаментa његовог оца пок. Аксентија П. — Тестамент је гласио: „моје покретно и непокретно имање остављам мојим синовима Михаилу, Марку и Василију на три равна дела да уживају после моје смрти. На овом имању, после моје смрти, имаће право уживати моја жена Стана до своје смрти или преудаје. Пошто имам још четвртог сина Милорада, кога сам школовао 16 година и на његово школовање утрошио 6000 дин., што му све то узимам у рачун, и још од мога имања имаће тражити земљу, „Свињаревац“ или у новцу 600 дин. . .“.

Поступајући по решењу, тужио је првостеп. суду мал. Новку и молио суд да тестамент пок. Аксентија поништи наводећи да је пок. Василије умро пре оца му тестатора, Аксентија, те да његова кћер, Новка нема права наслеђа дела њеног оца Василија по тестаменту пок. Аксентија према § 473. грађ. зак.

Тужена страна навела је, да је пок. Аксентије надживео пок. Василија, али да Аксентије, који је тестамент код себе задржао, није хтео исти поништити, и на тај начин је баш хтео да малолет. Новка наследи део имања који је он тестаментом завештар пок. Василију, њеном оцу.

Првостепени је суд пресудио био: „да се тужилац Милорад П. одбије од свог тражења као неумесног...“ И Београдски Апелац. Суд, пресудом својом од 17 септ. 1923 год. бр. 5832 одобрио је ову пресуду првостеп. суда. Но по жалби тужиоца Милорада, Касацони је Суд, примедбама свога П оделења од 21. децем. 1923. г. Бр. 10556 поништио је ову пресуду Апелац. Суда, са разлога: „Јер, Апелациони Суд погрешно налази, да малолетна Новка, по праву представљања свога оца пок. Василије може наследити његов део имовине заостале од оца му пок. Аксентија, пошто се правом представљања могу користити само законски а не и тестаментални наследници т. ј. оно не вреди за тестаментално наслеђивање. . .“

Апелациони Суд није могао усвојити горње примедбе Касац. Суда, већ је дао ове противразлоге. „Касац. Суд у својим примедбама није упутио Апелац. Суд на односне прописе материјалног закона којих би се при доношењу своје одлуке овај суд имао придржавити, а на основу којих Касац. Суд заснива своје гледиште.

У примедбама Касац. Суда истиче се поглавито и једна чињеница, да малолетна Новка

не може по праву представљања свога оца пок. Василија наследити његов део имовине заостале од оца му пок. Аксентија те на тај начин Касац. Суд своди предмет овог спора на *право наслеђа*. Међутим, из акта наслеђа овог спора види се да је тужилац Милорад изврш. решењем неспорног судије упућен на парницу противу малолет. Новке, којим има тражити *уништај тестамент* свога оца пок. Аксентија, да је тужилац поступајући по гор. решењу тужио суду Новку и тражио да се пом. тестамент *огласи* за ништаван и то са разлога што је тестаментални наследник, тужиочев брат пок. Василије умро 15 фебр. 1915 г., а његов отац тестатор пок. Аксентије на девет дана после смрти свога сина и што се имање оставља покојниковим синовима на *уживање*, а не у наслеђе. Према оваквом основу тужбе, вредност је процењива и тужилац је платио таксу само 30 дин. Тужилац је поновио своју изјаву да се спор води због уништаја тестаментa, и да је према томе и вредност непроцењива, што је и прв. суд усвојио, налазећи да нема места утврђивању вредности заоставштине, већ да спор подлежи плаћању таксе из ТБр. 175, по одлуци О. С. К. С. од 17-II-1923 г. Бр. 1262. Према наведеном, види се да је у спору овом несумњиво и једини основ тужбе *уништај спорног тестамент* и да се овај само као такав и онако како гласи са формалне законске стране има и ценити.

Оцена важности самог текста спорног тестаментa не стоји ни у каквој узрочној вези са правом наслеђа тужене Новке по принципу представљања њеног пок. оца Василија Ово њено право спада само у ред оних правних дејства, која имају тек да настану, кад се спорни тестамент оснажи или огласи за ништаван. Оглашењем спорног тестаментa за снажног или ништавног, у овом спору не би се могло једновремено расправити и право наслеђа тужене Новке, које би отуда проистекло. Њено право на наслеђе по праву представљања имало би се расправити тек распоредним решењем неспор. судије, у којој јој од стране осталих интересованих лица не би било оспорено, што би евентуално могло дати повода новој парници, којој би основ тужбе био *право наслеђа*, и то са процењивом вредношћу дела заоставштине, на који би полагала право, односно које јој би се оспорило. . . .

Тужилац је у тужби навео два разлога са којих тражи уништај тестаментa: 1.) што је

тестатор пок. Аксентије умро после смрти свога сина тестаменталног наследника пок. Василија. и 2) што је тестатор оставио своје имање својим синовима на *уживање*, а не у наслеђе. Полазећи са ова два основа, тужилац се трудио да уплете у спор и питање о праву наслеђа тужене Новке, не би ли се на тај начин једним спором решила два питања. Тужилац у тужби није ни тражио поништај тестамена са материјалне стране, што му је окрњен закони део, као што је ово код неспор. судије истицао. (Сваким тражењем створило би се питање о вредности оног дела заоставштине, који му је окрњен, а то би опет имало за последицу полагање спорне таксе према вредности, што је тужилац стриктно избегавао. Тужилац је овај основ — што му је закони део окрњен — изнео тек у свом *другом* незадовољству, што се у смислу § 314 грађ. пост. не може узети у обзир.

При сцени важности спорног тестамена, Апел. Суд, одобревши пресуду прв. суда, имао је у виду:

1) Да чињеница, што је тестамент. наследник пок. Василије умро пре тестатора, не може ни у колико утицати на важност самог тестамена, јер је исти начињен по зак. прописима — § 428 гр. з. Ранија смрт тест. наследника, не утиче дакле на важност самог тестамена, нити је овакав случај у закону предвиђен као узрок за ништавост тестамена. Ранија смрт тест. насл. повлачи друге самосталне последице у погледу извршљивости тестамена тако исто, као што и ранија смрт каквог легатора не утиче на важност тестамена, већ повлачи засебне правне последице. Ова се последица нарочито огледа у § 473 гр. з. по коме за случај да наследник умре пре завештаоца, остављени део не прелази на њихове наследнике, ако им иначе то право не припада.

2) Да ни други основ, због кога тужилац побија важност тестамена, на име: што је завешталац својим синовима оставио имање на *уживиње*, а не у наслеђе, нема утицаја на важност спорног тестамена, јер се тумачењем текста тестамена и употребљених израза према пропису § 450 гр. з. има узети да је завешталац имао намеру, да своје имање остави синовима у наслеђе, а не само на уживање, и тиме их изједначи са тужиоцем, коме је за живота давао новац за школовање, а сем тога му и тестаментом оставио део свог имања на слободно руковање.... а нарочито што се не види да је завешталац наредио шта ће бити са имањем после смрти имено-

ваних наследника, што би извесно учинити морао, да је намера његова била да имање остави синовима само на уживање.... Но и кад би се узело, да питање о праву наслеђа тужене Новке има утицаја на расправу овога спора, Апел. Суд не може да усвоји гледиште II одељ. Касац. Суда, да тужена Новка по праву представљања не може наследити део свога оца пок. Василија са разлога, што се правом представљања могу користити само законски, а не и тестамент. наследници.

По § 473 грађ. зак., ако наследник умре пре завештања, то остављени део не прелази на њихове наследнике, ако им иначе то право не припада, значи, да ако тестаментални наследник, односно његови наследници, и без тестамена не би имали право да наследе завештаоца, то наравно они њега не би могли наследити ни по праву представљања. Нпр. ако завешталац А. остави извесан део имања своје слуги Б, то наследници слуге Б, кад би овај умро пре завештаоца А., не би могли по праву представљања по тестаменту наследити А, јер нити су слуга Б, нити његови наследници, предвиђени као законити наследници завештаоца А. И обратно, као што је у овом спору случај, кад тестаменталном наследнику припада право наслеђа и по закону, да је преживео завештаоца, то и његови наследници за случај његове раније смрти имају право наследити тестаментом одређени део по праву представљања.

Кад тестамент. наследник већ и по самом закону има права да наследи завештаоца, кад би овај умро без тестамена, то је ово право само појачано кад се овакав законски наследник и тестаментом одређује за наследника *те не би било разлога* да овако потенцирано право на наслеђе повлачи за собом слабије дејство, штетне последице, на име, *одузимање законског благодјејања потомцима, да по праву представљања наслеђују свога оца.*

„Право“, које се у завршној реченици § 473 гр. з. спомиње може се за наследника тестаменталог односити само на право репрезентације те би било нелогично, а сâм законски пропис би постао илузоран, када би се они искључили из наслеђа.

Прописима законским, којима се регулисава закони ред наслеђа нагађа се само воља покојникова који је умро без тестамена, а кад је ова воља и тестаментом изречно изјављена, то се иста има у толико више и респектовати. Било би неоправдано, за несрећан случај, што је син умро пре оца на-

довести још несрећније последице за његово потомство, било мушко или женско да им се одриче право наслеђа по праву представљања, које им се законом гарантује, а ни једним законским изузетним прописом не ускраћује. Ово, у овом случају још у толико пре што је тастатор пок. Аксентије, знајући за смрт свога сина пок. Василија, остао при своме тестаменту, не мењајући исти на штету малолетне Новке, што би извесно учинио, да је хтео исту искључити из наслеђа. Ако би суд нашао, да малолетна Новка нема права на наслеђе, то би део који је намењен њеном оцу пок. Василију припао његовој браћи, дакле и тужиоцу Милораду, а то би било очигледно противно жељи тастаторовој који је тужиоца тестаментом искључио из наслеђа, одредивши му само један извесан део.

Апелациони Суд, држећи се солуције, противу које се ни Касациони Суд у својим примедбама није изречно изразио, на име: да и синовица на место свога оца, може конкурисати са својим стричевима у наслеђу свога деда по оцу, — до које се дошло свестраним тумачењем § 399 гр. з., а за који се пропис устанава приоритета мушких у наслеђу, који је изражен у претходним параграфима, не може применити. Према томе, тужена Новка по гом основу имала би право да наследи свога деду пок. Аксентија, представљајући свога оца пок. Василија.

Буквалном тумачењу § 399 гр. з., на име: да се речи „унучад мушка“ односе само на мушко потомство, нема места, јер би се таквим тумачењем дошло до нелогичних резултата, као што би се неким тумачењем речи: „женско потомство“ из § 400 гр. з. дошло до погрешног резултата, да мушко потомство не може конкурисати са женским по праву представљања, што би било апсурдно. Тиме би се иначе неоснована строгост закона, изражена у приоритету мушких још више поострила што се не слаже са најосновнијим осећајима правиче и савременим правним појмовима, а нарочито принципима, који имају послужити за основу унификације грађанских закона за целу државу...“

Општа седница Касац. Суда од 18-II-1924. бр. 1457, усвојила је примедбе свога II одељења 10556, но стим, да тужилац Милорад, као наследник са одређеним делом, нема права на део Новкин — § 456 гр. з.

Д-р Јанићије Јовановић

Грађански брак на територији, која стоји под режимом закона раније Краљевине Србије нема правне важности.

Б. Апелац. Суд II одељење пресудом од 17 нов. 1924 6551 пресудио је да се тужитељица одбије од свога тражења развода брака са туженим као од тражења неумесног. Разлози:

„Расмотривши понова сва акта овога предмета, заједно са чињеним дослеђењем, Б. А. С. је претходно нашао: да је чињеним дослеђењем а на име уверењем суда општине града Београда бр. 8297 у акту под бр. 41446 и уверењем бр. 20404, у акту под бр. 41937 као јавним исправама по §§ 187 и 138 Г. П. утврђено, да су парничари поданици Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и да стално живе у Београду.

Упуштајући се даље у предходно разлагање пресуде првостепеног суда у погледу питања о надлежности. Београдски Апелациони Суд је нашао: да је првостепени Суд погрешно, кад је у разлозима своје пресуде закључио да је према уредби од 7 децембра 1861 год. В. бр. 2444 одштампаној уз § 99 Г. З. надлежан за расправу овог брачног спора. Ово је првостепени суд погрешно стога, што поменута уредба предвиђа надлежност грађанских судова у брачним парницама само за лица неправославна, и то само за оне бракове који су црквом благословени и закључени, и у тим случајевима грађански судови ове ствари суде по основима примењеним у законима оне цркве, у којој је брак благословен. За грађанске бракове поменута уредба ништа пак није прописала. Па како на територији предратне Србије Грађански Закон у §§ 60 и 91 у вези поменуте уредбе узима за једино важеће бракове оне, у којима је брак био благословен ма од које признате цркве, о чему су доказ по тач. 4. § 187 Г. П. свештенички изводи из протокола венчаних; а такав доказ тужилачка страна није поднела, већ шта више у тужби као и на рочишту наводи, односно признаје—§ 180 Г. П. и подноси доказ да је у Мађарској закључила и обавила брак грађанским начином, дакле ван садејства цркве, па даље тражи да се на овој територији тај и такав брак разведе, — кад све то стоји, онда Б. А. С., налази, да за развод овако склопљеног брака првостепени судови са ове територије па ни апелациони судови ниједним законским прописом нису позвани, пошто грађански брак као такав на територији предратне Србије по грађанском закону није признат.

Како је пак тужиља у тужби под бр. 22813 за доказ да је склопила са туженим грађански брак, поднела сведочанство оверено надлежном влашћу у оригиналу, на мађарском језику и у овереном преводу, којим сведочанством као јавном исправом по §§ 187 и 188 Г. П. утврђује постојање једног закљученог уговора између ње и туженог и чије раскинуће тужбом својом тражи, то Б. А. С. налази да су с обзиром на наређење тач. 4 § 8 зак. о устројству првостепених судова у вези §§ 1 и 6 зак. о устр. Апелаци. Судова у опште, како првостепени тако и апелационни судови надлежни за расправу овога спора коме је предмет раскид уговора.

Прелазећи с тога на оцену главне ствари Б. А. С. је нашао: да пресуда првостепенога суда не одговара закону са следећих разлога:

Поднетим сведочанством о закључењу грађанског брака између тужиље и туженог у тужби под бр. 22813 у оригиналу на мађарском језику и у овереном преводу, као јавном исправом по §§ 187 и 188 у вези § 200 Г. П. утврђено је: да је између ових парничара закључен један уговор о брачној заједници. Упуштајући се у оцену важности овог закљученог уговора, Београдски Апелациони Суд налази:

1) да се по § 13 Г. З. у ономе што се тиче јавног поретка и благонравија, не може ништа изменити вољом или уговором; и

2) да се по § 538 Г. З. уговор може само о оним стварима учинити, које међу људима пролазе, и које су могуће и дозвољене.

Па како на територији Србије—предратне—грађански закон у §§ 60 и 91 у вези уредбе од 7 децембра 1861 год. В. Бр. 2444. одштапаног уз § 99 Г. З. узима за једино важеће оне бракове у којима је брак био благословен ма од које признате цркве, дакле само такве брачне уговоре као допуштене сматра, то Б. А. С., налази да уговор који је тужиља са туженим закључила не одговара изричним наређењима §§ 18 и 538 Г. З., те да као недопуштен и не постоји, па се према томе тужиља од свога тражења: „да суд разведе брак закључен између ње и туженог“ има одбити од тражења као неумесног јер кад нема брака не може бити ни развода истог § 173 Г. П.,

Парничне стране нису се жалиле К. С. противу ове пресуде А. С., те је она постала извршном.

Д.

Уговорач губи право на одустаницу, ако је потпуно или делимично испунио уговор или ако је што примио у име потпуног или делимичног извршења уговора од противне стране, после закљученог уговора.

(О. С. К. С. од 23. јуна 1924. Бр. 5694.)

Примедбе II одел. К. С. од 4. априла 1924. Бр. 4727:

„А. С. је, одобравајући пресуду прв. суда, погрешно нашао: да се из тога, што је тужена страна примила на име куповне цене 10.000 дин. има сматрати да је тиме дефинитивно примила извршење уговора и да је на тај начин одустала од уговорног права у т. 2. спорног уговора да може одустати од закључења продаје, јер би се одустанак од тога права могао извести само из поступака тужене стране које би она извршила после закључења пом. уговора, а то се никако не може извести из самог пријема суме од 10.000 дин. које је тужена страна примила још при закључењу спорног уговора.

Иначе, кад би се овај случај друкчије тумачио односно како то схватају Апелациони и Првостепени Суд, онда уговорена одустаница не би могла имати никаквог правног дејства у случају ако би тужена страна хтела од уговора одустати.“

Б. А. С. није усвојио горње примедбе К. С. него је под 3. мајем 1924. Бр. 3310. учинио ове против разлоге:

„По § 551 ГЗ ако се уговор закључи на одустаницу, или пишманлук тј. ако се определи нешто које онај платити има, који би пре извршења одустао од уговора, онда такав има или држати уговор или пишманлук платити. Према оваквом законском пропису а и према уговору закљученом између парничних страна, приложеном уз тужбу, јасно се види, да је овом уговору предвиђен рок извршења — децембар 1921. год. — као месец кога су судови почели преносити имања по тапијама, у ком року продавац има извршити пренос имања на купца Ш. или по тач. 2 истог уговора одустати од извршења уговора. Али се из акта вођеног спора, на име из одговора на тужбу, и из осталих акта види: да тужени Т. није не само у остављеном року него ни до дана поднете тужбе 11 јула 1922. год. тражио одустанак од извршења овога уговора, нити је према уговору примљену суму у 10.000 динара, дучлирану вратио купцу Ш. нити ју је у судске руке положио са изјавом

да купац Ш. неће да прими дуплирану капару, већ је на против делимично извршио уговор о томе, што је примио куповну цену у дин 10.000 и купца Ш. увео у државину имања извршио дакле традицију имања. То навод туженога Т. да је он, користећи се одустаницом, одбио да прими остатак куповне цене, без икакве је вредности, пошто је Т. имао то своје тврђење доказати — према освештаном правилу: *Necessitas probandi incumbit ei, qui dicit, non ei qui negat* (ко што тврди има да докаже) — садржаном у § 178 ГП.

А тужени Т. то своје тврђење није доказао као што није доказао ни то, да је према уговору положио дуплирану капару коју купац Ш. није хтео примити, пошто је сваки парничар који чини самосталан напад, или обратни напад (одговор ехсертио, реплику) дужан да докаже оне још сумњиве факте, који су понајпре и битно неопходни за основаност тога напада.

Како пак тужени Т. своје против нападе није утврдио и доказао, што се из напред изложеног јасно види а с друге стране тужилац Ш. је утврдио према поднетим доказима цитираним у реферату и разлозима првостепене пресуде, да је закључени уговор лојално испунио, онда се у овом случају имао по схватању А. С., применити пропис § 553 Г. З.

Испунити уговор, извршити дужну радњу *solidere dicimus cum qui facit, quod facere promisit*, јер кад један уговорач уговор не испуни, друга страна према § 553 Г. З. у вези § 635 Г. З. нема права на раскинуће уговора већ га и она мора извршити.

По наведеном законском наређењу, један уговорач нема права у начелу да тражи поништај уговора зато, што друга страна делимично није уговор извршила. То је несумњива ствар. Одредба § 553 Г. З. таквим се случајем изречно бави, признајући лојалном извршиоцу уговора право да тражи принудно извршење уговора а осим тога и право на накнаду штете, ако је он радњом неизвршиоца уговора оштећен.

За овако тумачење А. С. налази поткрепљења и у § 919 аустријског грађанског закона који је изворник нашег § 553 Г. З. у којем је пропису изрично казано да делимично извршење уговора никако не даје право повериоцу да захтева раскид уговора.

К. С. у својој општој седници одлуком од 23. јуна 1924. Бр. 5694 усвојио је примедбе

његовог оделења као на закону основане, а против разлоге А. С. одбацио је. D.

Неколико објашњења по закону о таксама¹⁾

1) *Подлежи ли такси саслушање којим се тражи заштита власти?*

У једном конкретном случају појавило се питање: да ли треба наплатити и коју таксу за саслушање којим се од власти тражи заштита? Полицијске власти, код којих се ови случајеви најчешће дешавају, поступале су у оваквим случајевима различито, а по најчешће нису наплаћивале никакву таксу, чак и кад су та саслушања стављена на хартију. По горе поменутом случају, који је доспео и до Генералне Дирекције Посредних Пореза као надлежне за тумачење закона о таксама, иста је дала ово објашњење:

„Ово саслушање подлежи плаћању таксе, јер је она у ствари молба упућена власти у циљу интервенције, коју власт не предузима по званичној дужности“.

Као мотив за објашњење дирекцији су послужили следећи разлози: „Кад се лице, коме је неко претио, саслушава код власти и моли да се то лице опомене на законске последице ако претњу изврши, његово саслушање има се сматрати као обична представка (ако није у ствари тужба) приватних лица и подлежи такси из Гбр. 1. таксене тарифе стога што се ове ствари не расправљају по званичној дужности, већ на тужбу приватних.“

2) *Члан 128. чин. закона и таксена обавеза.*

По чл. 128. зак. о државним чиновницима и осталим службеницима државни службеници ослобођавају се плаћања декретних и свих осталих такса за представке или тражења која се односе на лична или породична права по истоме закону. Како су поједине власти овоме пропису давале врло широка тумачења, то је Генерална Дирекција Посред. Пореза морала издати овако објашњење:

„По члану 128. закона о чиновницима и државним службеницима грађанског реда, државни службеници не плаћају таксу за своје молбе само за она тражења која се односе на лична или породична права по чиновничком закону, па према овоме, за

¹⁾ Без одобрења потписаног не може се прештампавати, ни узимати за приватна издања.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

њихове молбе да им се одреди бесплатан стан и купатила по бањама мора се платити прописна такса по закону о таксама, јер ово право не стичу по поменутом закону већ по оцени дотичне власти.

(Објашњење Ген. Дирекције П. Пореза од 4-IV-1924 Бр. 11961).

3) Вредност у купо-продајним уговорима и такса.

При наплати таксе по ТБр. 12 таксене тарифе вредност, по којој се одмерава такса за уговор, одређује се овако :

а.) ако је купљени или продати предмет покретна ствар (покретност) као његова вредност сматра се куповна цена и

б.) кад је непокретна ствар (непокретност) као и његова вредност сматра се или куповна или прометна вредност, према томе која је од њих већа.

Јасно је, дакле да се такса неће наплаћивати на збир обе вредности, већ само на једну или другу вредност изузимајући за основу одмеравања таксе увек ону вредност која је већа. —

(Објашњење Генер. Дирекције П. Пореза од 12 децембра 1923. Бр. 41126).

4) Надлежност за тумачење зак. о таксама

Поводом неједнаког тумачења појединих одредаба закона о таксама од стране неких власти издато је од стране Министарства Финансија ово објашњење :

„Према прописима чл. 43. закона о таксама једина је Генерална Дирекција Посредних Пореза надлежна за тумачење прописа закона о таксама.“.

Скупио
Жив. Девечерски

К О В Ч Е Ж И Ћ

ЗА ГРУБЕ ГРЕШКЕ У СУДСТВУ И АДМИНИСТРАЦИЈИ

Нови докази у жалбама противу решења изречених у контрадикторном поступку примају се.

Првостепени Суд донео је решење на основу извиђања грађанског спора у контрадикторном поступку после тужбе, одговора на тужбу и многобројних рочишта.

Касациони Суд примедбама II одељења од 4. маја 1923 поништио је то решење са овог разлога:

„Кад пуномоћник тужилачке стране у жалби својој подноси нов доказ, молбу од 2. јуна 1920. год., којим хоће да докаже даје Г. Н., адв. оvd., пуномоћник пунолет. наследника К. П., још 2. јуна 1920. тражио код тога суда продужење ове раније пре рата поведене парнице, — онда је потребно да суд а у смислу чл. 9. Правила за Неспорна Дела и овај навод и доказ, а у вези осталих оцени и по оцени одлуку своју донесе“.

*

Спорови се расправљају по парничном поступку, а не по ванпарничном поступку.

Правила за Несп. Дела и њихов чл. 9. који допушта употребу нових доказних средстава

у жалбама противу решења Судије за Неспорна Дела у неспорним стварима, не могу имати примене у споровима,

За питање о употреби нових доказних изречних средстава у жалби противу решења у стварима извиђаним по контрадикторном поступку, може доћи у обзир само одредба § 323а. Г. П.; „Нови докази у жалби не примају се“.

Senior

Једне примедбе II одељења Б. А. Суда из 1924.

„Кад је Суд у заглавље своје пресуде ставио правилно да је ожалбена пресуда донета по спору због одустанка од уговора, онда је Суд у разлозима као и диспозитиву своје пресуде погрешно навео да тужилац тражи да се спорни уговор раскине, настав да томе нема места и пресудио да се уговор раскине. Према томе тај Суд је судио о нечему што се у спору од тужиоца није тражило противно тач. § 305 ГП.

Даље, кад се овде води спор око објекта који има своје границе по странама суседних имања и њихових господара и мере, Суд је

био дужан да у смислу §§ 94 и 97 Г. П. позове тужиоца да тужбу у том допуни, с погледом на § 295 Г. З. Како Суд није овако поступио, то му је овако донета пресуда

непотпуна, нејасна и као таква неизвршљива. Са ових разлога, А. С. на основу § 317 Г. П. ништи (!) поменути првостепену пресуду, и т.д.“

Б Е Л Е Ш К Е

Одобрење да може судија прв. суда бити тужен суду за свој судски рад даје Апелациони Суд, а за чланове виших судова то одобрење даје Касациони Суд.

Према измењеном члану 35. Закона о Судијама у вези чл. 112 Устава, тужбе против судија за злочине и преступе, учињене у званичној дужности, или за накнаду штете подносе се написмено Министру Правде или непосредно Апелационом, односно Касационом Суду ако је тужени судија вишег суда. Приватни тужилац дужан је уз тужбу именовати судију кога тужи, јасно разложити зашто га тужи и поднети, у оригиналу или потврђеном препису, доказе о његовој одговорности. Ако су доказ сведоци онда треба да означи име и презиме свакога сведока, где се налази и шта ће му који сведок посведочити. Оваква тужба подноси се у двоје.

А за дисциплинске кривице свих судија једино Министар Правде подноси тужбу Касационом Суду. Као дисциплинска кривица судије сматра се: 1) кад судија повреди

дужности своје службе, и 2) кад својим понашањем у служби и ван службе вређа чиновнички углед.

Један редак догађај у нашем правосуђу.

Недавно је осуђени пуковник Гојковић поднео кривичну тужбу Министру Правде противу тројице судија Касационог Суда налазећи да су му ова господа при решавању по његовој кривици *намерно* учинили неправду осудивши га на казну без ослонца у закону. Министар Правде је спровео ову тужбу Касационом Суду, који ће, после датог одговора од стране тужених, у општој својој седници донети своју одлуку о томе, да ли има законских основа да се тужени ставе под суд за дело из § 127 крив. зак. или не.

По члану 35 Зак. о Судијама, тужени имају дати свој одговор на тужбу у року од 30 дана од пријема тужбе.

Када буде донета дефинитивна одлука опште седнице по овоме предмету ми ћемо известити читаоце „Бранича“.

Р А З Н О

Нешто о адвокатском раду.

Још давно је један француски писац рекао: „Рад адвокатски једних је година, као и установе самога суда; он је тако *исто благодаран као и добротин*, тако *исто потребан као и сама правда*“.

Он адвокатима даје овакав савет: „Ви сте постављени да чувате опште благо, између метежа људских страсти и престола правде. Ви износите пред њу жеље и народне молбе и преко вас народ прима решења њена и слуша њен оракулски суд. Ви сте подједнако одговорни и суду и парничарима; и та је

двогуба одговорност начело свима вашим дужностима. Поштујте владу закона и немојте је у интересу ваших повереника служити више начином вештачким, него солидним. Будите спремни да јој поднесете не само ваше благо него и оно, што вам је најдраже — *вашу славу и ваше име*“.

—:—

Други један француски правни писац тражи од сваког адвоката ових пет својстава: 1) да има знања; 2) да је вредан; 3) да је спреман партија благ; 4) да није ни најмање лаком и 5) да заступа само *праведну ствар*. Ј.

Уредник :

Д. С. Петковић, адвокат
Књегине Љубице улица број 11.

Штампарија „Меркур“

Београд,
Топличин Венац број 10

Власник :

у име

Удружења Јавних Правозаступника
Д. С. Петковић, адвокат
Књегине Љубице улица број 11.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА